

METAFİZİĞİ VE ANLAMI OLAN KENTTEN SEKÜLER KENTLERE

Mustafa Çevik

Şehirler taşıdığı imar anlayışı ile insanı medeni bir varlığa dönüştürdüğü gibi rekabeti körükleyerek bir canavara da dönüştürebilir. Eğer **kalkınma ve inşaat odaklı bir kent anlayışına** sahip ise mimarlar mekanı ve yapıları sadece satılabilir değerler olarak görür. Daha çok para kazanmak için mekanı tasarlarken sadece işlevi göz önünde bulundururlar. Oysa kalkınma değil **erdem odaklı** bir anlayışta kentin insana yön verdiğinin bilinciyle mimari tasarım yapılır ve insanın var oluş amacı ve istikameti öncelikli ilke olarak alınır.

Çünkü şehir dönüştükçe insan da dönüşür. Çünkü insana ve topluma yön veren şehirdir, şehrin imarı, planlaması ve tanzimidir.

Çünkü mimarinin kendisi de mimaride kullanılan malzeme de sadece bir malzeme değildir. Anlamı, amacı ve mesajı olan bir varlıktır. Ondaki ruhu yakalayıp anlamlı hale dönüştürmek mümkün olduğu gibi öldürüp donuk bir maddeye de dönüştürmek mümkündür.

Şehir mekânın tanzimidir. **Mekan “olunan yer” demektir**, malum. Kane fiil kökünden türetilmiştir “mekan” kelimesi. “**Kun**” ilahi emri de aynı kökten gelir. Yani Yaradan “**ol**” (**kun**) diye emretti. Olacak yeri yani “mekan”ı da insan inşa etmelidir. Nasıl olmasını istiyorsanız insanın ve toplumun, mekanı da öyle tanzim edersiniz. İnsana yön veren onu terbiye eden şehirlerdir. Şehir yani mekân hayata anlam katmamızı sağlar eğer doğru bakarsak. Şehirlere istikamet ve ruh veren ise o şehrin yerleşim şekli, planı, imarı ve mimaridir.

Peki bir Müslüman kenti nasıl olmalıdır?

Her işinde olduğu gibi yaratanın emir ve yasakları mekanda, kentte ve şehrin dokusunda hissedilmelidir. Tevhidi düşünce kentin sokağına, caddesine, evin içine ve dışına yansımalıdır. Kent/gund eğer merkez ise o zaman merkezin bir metafiziği bir yaşam felsefesi olmalıdır.

Medeniyetin tevhidi kodları şehrin her yerinde hissedilebilmelidir. Madem ki kent insanı terbiye etmektedir. Şehrin ve şehirde yaşayan insanların terbiyesi rastgele ve sadece maddi ihtiyaçlara göre inşa edilmemelidir. Kentin maneviyatı “kalkınmaya endeksli” değil “medeniyet endeksli” olduğunda insanları doğru terbiye edebilir kent ve kent yaşamı.

Ne demek tevhid merkezli mimari ve kent? Ve nasıl olabilir?

Kent merkez demektir, dedik. Kentinizin estetiğinde ve mimarisinde **tevhid** olmalıdır. Tevhid yaşam tarzı olarak adaleti merkeze alan bir düşünce şeklidir. Adalette temel ağırlık dengedir. Denge gözetmeyen bir kentin halkı ne estetik ne de etik değerleri yaşatamaz. Adalet, eğitim, Pazar, sokak, mahalle ve eğlence ortamlarının tamamı tek kutsala göre

şekillendirildiğinde tevhid ve medeniyet merkezli anlayış kentin mimari ve imar yapısına yansıtılmış olur.

“Peki, paganistlerin, farklı inançta insanların ve hatta ateistlerin tevhid medeniyetine dayalı mimari anlayışında durumu ne olacak, yok mu sayılacaklar?” şeklinde bir soru akla gelebilir. Sözü ettiğimiz medeniyet bütün farklı inanç grupların ve yaşam tarzlarının yer bulabileceği bir şehir ve yönetim anlayışı içerir. Bunun örnekleri çoktur tarihimizde. Bugün bile bir çok Müslüman kentte hala kilise, havra ve cami yan yanadır.

Ama benzer bir mimari BİRLİKTELİK kültürü hiçbir Batı kentinde yoktur. **Sicilya'da** Müslümanların yönettiği zamanda yaklaşık iki yüz cami var imiş. Ama ben birkaç yıl önce gezmişim neredeyse bir tane cami kalıntısı bile bulunmamaktadır hali hazırda.

Eğer bir kent ve mekan metafiziğiniz yok ise ne olur?

Eğer bir kent tasarımı ve metafiziğiniz yok ise var olana yani piyasanın emrettiği kent tasarısına tabi olmanız kaçınılmazdır. Tevhid çizgisini kaybeden kentlerin istikametini kaybedip piyasa paganizminin tekeline girmesi kaçınılmazdır. Piyasanın ihtiyaçlarına ve yönlendirmesine göre şekil ve yön kazanır kent imarı.

Mimari teknolojinin gelişmediği dönemde sadece barınma ve temel ihtiyaçlar için başvuru bir araçtı. Daha sonra mimariye estetik, etik ve inançlar katıldı. Kültür coğrafi zorunluluk gereği zaten içindeydi yapıların. Bugün ise medeni toplumlarda estetik, etik ve inanç hala var. Ama bedevi toplumlarda bu üç şey kaybolmuş başa dönmüştür. Sadece bir tür barınma ve zorunlu ihtiyaçlar için mimari yapılmaktadır. Mimari malzeme coğrafya gereği yine farklılık oluşturuyor. Ama etik, estetik ve inanç kimi toplumlarda neredeyse yok gibidir. Dolayısıyla insan medeni yaşam tarzı ile birlikte kazandığı etik ve estetik değerlerini de yitirmiş bedevi dönemin bakış açısına ve mimari anlayışına tekrar dönmüştür.

Kentler sıradan ve rastgele oluşmuş seküler ve ticari maksatlı mekanlar diye düşünülmemelidir. İnsan birey olarak da toplum olarak da başıboş bir varlık değildir. Kent de toplum da kişi de anlamı, amacı ve istikameti olan varlıklardır. Kentin ve toplumun metafiziğini ıskalamak çağımızın en büyük sorunudur.